

Text som fler kan läsa

– tips om typografi och layout

Utgångspunkten är att det valda teckensnittet är tydligt och enkelt, utan onödiga krusiduller.

Cirka 100 000 människor i Sverige har av olika anledningar nedsatt syn. Det gör att många har stora svårigheter att läsa vanlig tryckt text. Fler skulle kunna läsa texten om den utformas på ett tydligt och läsvänligt sätt.

Här får du tips på hur du, som arbetar med text och grafisk formgivning, kan utforma ett material som fler kan läsa.

Typografi

Teckensnitt

Det finns många teckensnitt att välja bland. Utgångspunkten är att det valda teckensnittet är tydligt och enkelt, utan onödiga krusiduller. Undvik ”hårtunna” teckensnitt och ”skrivstilstypsnitt”. Det finns ingen forskning som visar att sans seriffer (typsnitt utan klackar) skulle vara mer lästlästa än seriffer (typsnitt med klackar) eller vice versa.

Vid en förfrågan bland personer med synnedsättning vilket typsnitt som ansågs mest lästläst bland ett antal sans seriffer kom Arial på första plats.

Välj ett typsnitt där siffterecknen är distinkta och skiljer sig från bokstavstecknen. Till exempel så kan siffran ett och bokstaven I se likadana ut i vissa teckensnitt.

Storlek och format

De flesta personer med synnedsättning föredrar stor stil, det vill säga 14 punkter eller större i brödtexten. Men läsbarheten beror även på vilket teckensnitt man väljer. De kan skilja sig i storlek och i tydlighet. 14 punkter i ett teckensnitt är inte lika stort som 14 punkter i ett annat.

Undvik enbart versaler i hela meningar eftersom versaler ger en ”staketverkan” som gör

Text som fler kan läsa – tips om typografi och layout, fortsättning:

- det svårt att foga ihop bokstäverna till ord. Undvik även kursiv stil som personer med synnedsättning upplever som svårläst. Om du vill poängtera något i texten är fet stil bättre. Men att använda fet stil i all text för att underlätta för personer med synnedsättning är inte bra det heller. Typsnitten är inte gjorda för att användas så.

Radavstånd och radlängd

Radavstånd bör vara minst 2 punkter större än teckengraden upp till 18 p, till exempel 12 punkters textstorlek till 14 punkters radavstånd. Men alltför stora radavstånd kan göra det svårt att hitta till nästa rad.

Radlängder mellan cirka 6 och 13 cm är behagliga att läsa. Då blir det lättare för en person med synnedsättning att hitta raden under. Men ju större grad på texten desto längre rader behövs så klart. Det är viktigt att det blir proportionerligt.

Om möjligt ska man undvika avstavning av ord.

Mellanrum

Mellanrummen mellan bokstäverna regleras med funktionerna knipning och kerning.

Alltför knipt text blir svårläst och i gles text är det svårt att uppfatta var orden börjar och slutar. Det får inte se ut som om bokstäverna trängs med varandra. De ska forma tydliga distinkta ord.

Mellanrummen mellan orden ska inte göras onödigt stora men får inte heller vara för små.

Trevlig och läsbar layout

Det går att utforma en layout som är både trevlig och läsbar. Här följer några tips:

Markera en logisk startpunkt för läsaren genom en huvudrubrik och/eller en anfang. Då är det lättare att följa textens förlopp genom hela trycksaken.

Dela upp texten i mindre stycken med mellanrubriker eller ingångar i fetstil. Detta ger en bättre överblick. Om texten sätts i kolumner, se till att mellanrummet inte är för smalt. Om du är tveksam, lägg en särskiljande linje i kolumnen.

Färg och kontrast

Det är svårt att rekommendera vissa färger eftersom seendet i detta fall är mycket individuellt. Vissa personer med synnedsättning föredrar att läsa svart text på vit botten medan andra personer med synnedsättning hellre läser vit text satt mot svart botten. Det viktiga är att färgerna kontrasterar mot varandra. Välj därför en mörk färg mot en ljus bakgrund eller tvärtom. Om två olika kulörer har liknande nyans kan det vara mycket svårt att se skillnad på dem. Bäst kontrast ger svart, mörkt blått eller grönt mot vit bakgrund samt gult mot svart bakgrund. Ett sätt att avgöra om det kan funka är att kisa och se om du som fullt seende tycker att det är läsbart.

Tonplattor

Rastrerade grå och färgade tonplattor eller bakgrundsbilder under texten försvårar läsningen för personer med synnedsättning.

Undvik därför helst tonplattor under vanlig brödtext. Om du vill markera till exempel en faktatext är det bättre att rama in den.

Om tonplatta måste finnas i layouten bör plattan ha högst 10 procent rastertäthet. Om texten är större och fetare kan man ha lite ►

Text som fler kan läsa – tips om typografi och layout, fortsättning:

- högre värde, upp till 20 procent, men färgkontrasten måste vara stor.

Bilder och text

Bilder ska ha god skärpa och kontrast och inte vara alltför röriga.

Undvik att lägga brödtext på bilder. En större rubrik eller titel kan placeras på ett mycket lugnt, enfärgat parti i bilden eller på en infälld ljus tonplatta.

Vid infällning och figursättning av bild måste det finnas en bred marginal runt bilden.

Förklarande bildtexter i anslutning till bilden är bra och bör sättas med normalstor rak text, undvik kursiv ”myrstil”. Vill man gå ner i grad lite på bildtexterna kan man kompensera med att feta stilen.

Papper

Undvik starkt färgade papper som gör texten mer svårsläst. Undvik även glättade papper som ger starka reflexer från ljuskällan. För bättre bildåtergivning kan man använda ett matt bestruket papper, men även det kan ge upphov till reflexer, speciellt när man läser i starkt lampljus. Obestruket matt papper är därför bäst.

Papprets opacitet, det vill säga dess ogenomskinlighet, har också betydelse. Man bör välja ett papper där baksidans text inte lyser igenom. Det vill säga, pappret bör ha hög opacitet.

Ett papper med alltför grov gräng (skrovlighet) kan ge oönskade effekter vid läsning med en så läs-TV som förstorar texten. Pappret kan då framstå som ett ”vulkanlandskap”. Använd därför papper med fin gräng.

Formulär

Personer med synnedsättning som skriver för hand tenderar att skriva med större bokstäver. De kan därför behöva större ytor för att få plats med text på ett formulär.

Sammanfattning

- Välj enkla och tydliga teckensnitt.
- Gör brödtexten minst 12–14 p.
- Undvik kursiv stil.
- Använd normalt radavstånd och radlängd mellan cirka 6 och 13 cm, men längre om du går upp mycket i grad på texten.
- Ge läsaren en logisk startpunkt.
- Dela upp texten i kortare stycken.
- Skapa bra kontrast mellan text och bakgrund.
- Ljusa tonplattor bör ha högst 10 procent raster.
- Undvik text mot röriga bakgrunder eller bilder.
- Gör gärna bildtexterna lika stora som brödtexten. Gör du dem mindre kan du kompensera genom att lägga dem i fetstil.
- Använd matt papper med fin gräng och hög opacitet.

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning.

Denna info finns i tryckt text, punktskrift, word-fil och DAISY. Laddas ner på srf.nu eller beställs hos SRF Materialservice, tel: 08-39 90 00 eller via e-post: material@srf.nu